<u>महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियान</u> नागपूर महानगरपालिका क्षेत्रातील मॉडेल मिल ते रामजी वाडी जमीन संपादन प्रकल्पास प्रशासकीय मान्यता देण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक :- नगरो-२०२२/प्र.क्र.३४०/नवि-३३
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- १६ फेब्रुवारी, २०२३

<u>संदर्भ :-</u>

१. नगर विकास विभाग, शासन निर्णय क्र: नगरो-२०१४/प्र.क्र.११९/नवि-३३, दिनांक २१ ऑगस्ट, २०१४.
२. नगर विकास विभाग, शासन निर्णय क्र: संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.६४/नवि-३३, दिनांक २७ मे, २०१६.
३. नगर विकास विभाग, शासन निर्णय क्र: संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.६१७/नवि-३३, दिनांक ०४ मे, २०१८.
४. आयुक्त,नागपूर महानगरपालिका यांचे पत्र क्र.मनपाना/नरिव/१६७५, दिनांक २९ नोव्हेंबर, २०१८.
५. नगर विकास विभागाचे पत्र क्र. नगरो-२०१८/प्र.क्र.४६७/नवि-३३, दिनांक १८ डिसेंबर, २०१८.
६. आयुक्त,नागपूर महानगरपालिका यांचे पत्र क्र.मनपाना/नरिव/भूसंपादन निधी/ऊ.सं.न.र./१४९५, दिनांक २१ ऑक्टोबर, २०२२.
७. जिल्हाधिकारी,नागपूर यांचे पत्र क्र.डेस्क१२/एमयुएन-३/कावि-४४५/२०२२, दिनांक ०३ नोव्हेंबर, २०२२.

<u>प्रस्तावना:-</u>

१. राष्ट्रीय महामार्गावरील नागरी क्षेत्रातील उड्डाणपूल, आरओबी, आरयुबी यांच्या कामाच्या अनुषंगाने भारतीय राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरणाची (NHAI) वैधानिक जबाबदारी नसलेल्या जागा संपादित करुन देण्याची त्या-त्या स्थानिक स्वराज्य संस्था/महानगरपालिका यांची प्राथमिक जबाबदारी आहे, त्यामुळे त्या-त्या स्थानिक स्वराज्य संस्था/महानगरपालिका यांनी टीडीआर(TDR) देऊन सदर जागा भूसंपादित कराव्यात. त्यासाठी आवश्यक तेथे विकास आराखडयात (Development Plan) बदल करण्याची देखिल कार्यवाही करावी. या

प्रमाणे कार्यवाही करुनही जागा संपादित करणे शक्य नसल्याचे संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी प्रमाणित केल्यानंतर संबंधित नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या क्षेत्रामध्ये केंद्रीय भुपृष्ठ वाहतूक मंत्रालयाअंतर्गत भारतीय राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरणामार्फत (NHAI) सध्या राबविण्यात येत असलेल्या उड्डाणपूल, आरओबी (ROB), आरयुबी (RUB) यांच्या प्रकल्पांच्या अनुषंगाने महानगरपालिकेने संपादन करणे आवश्यक असलेल्या जागांच्या भुसंपादनासाठी आवश्यक असलेला निधी महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियानातून उपलब्ध करुन देण्याचा निर्णय संदर्भांकित ०४ मे, २०१८ च्या शासन निर्णयान्वये घेण्यात आला आहे.

२. आयुक्त, नागपूर महानगरपालिका यांनी त्यांच्या दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०१८ रोजीच्या पत्रान्वये मॉडेल मिल चौक ते रामजी पहेलवान चौकापर्यंत १८.०० मी. रुंद विकास योजनेंतर्गत रस्ता बांधकामासाठी लागणाऱ्या जागेचे भूसंपादन करण्यासाठी निधी उपलब्ध करून देण्याचा प्रस्ताव सादर करण्यात आला होता त्यानुषंगाने या विभागाच्या दिनांक १८ डिसेंबर, २०१८ रोजीच्या पत्रान्वये सदर प्रकल्पास तत्वतः सहमती दर्शविण्यात आली होती. त्यानुषंगाने दिनांक २१ ऑक्टोबर, २०२२ रोजीच्या पत्रान्वये नागपूर शहरातील मॉडेल मिल ते रामजी वाडी या १८.०० मी. रुंद विकास योजना रस्त्यांच्या रुंदीकरणाकरिता खाजगी जागेच्या संपादनासाठी महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियानाच्या माध्यमातून दिनांक ०४ मे, २०१८ च्या शासन निर्णयानुसार निधी उपलब्ध करुन देणेबाबत शासनाकडे विनंती केली आहे. दिनांक ०४ मे, २०१८ च्या शासन निर्णयानुसार सदर प्रकल्पास मंजूरी देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णयः-

१. महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियानांतर्गत सादर करण्यात आलेल्या नागपूर शहरातील मॉडेल मिल ते रामजी वाडी या १८.०० मी. रुंद विकास योजना रस्त्यांच्या रुंदीकरणाकरिता केंद्रीय भूपृष्ठ वाहतूक मंत्रालयामार्फत देण्यात येणाऱ्या निधीतून करण्यात येणाऱ्या कामाच्या अनुषंगाने मॉडेल मिल ते रामजी वाडी या १८.०० मी. रुंद विकास योजना रस्ता हा नागपूर- उमरेड - भिवापूर-नागभीड-ब्रम्हपुरी-आरमोरी राष्ट्रीय महामार्ग क्र. ३५३ डी या व केळीबाग रस्त्यावरून जुना भंडारा रोड (जुना NH-६) या राष्ट्रीय महामार्गास जोडणारा रस्ता असल्याने केंद्र शासनाची वैधानिक जबाबदारी नसलेल्या व नागपूर महानगरपालिकेची जबाबदारी असलेल्या जागेचे संपादन करण्यासाठी लागणाऱ्या रुपये ६४.८८ कोटींच्या प्रकल्पास उपरोक्त दिनांक ०४ मे, २०१८ च्या शासन निर्णयातील तरतूदी व त्यामध्ये प्रस्तावित सुधारणांच्या अधीनतेने मान्यता देण्यात येत आहे.

२. या प्रकल्पाचा वित्तिय आकृतीबंध राज्य शासन ७० टक्के व नागपूर महानगरपालिका ३० टक्के असा राहील.

(रु. कोटी मध्ये)

मनपाचे नाव	योजनेचे स्वरुप	राज्य शासन हिस्सा (७० %)	मनपा हिस्सा (३०%)	एकूण
नागपूर	नागपूर- उमरेड - भिवापूर-नागभीड-ब्रम्हपुरी-आरमोरी राष्ट्रीय महामार्ग क्र. ३५३ डी या व केळीबाग रस्त्यावरून जुना भंडारा रोड (जुना NH-६) या राष्ट्रीय महामार्गास जोडणाऱ्या मॉडेल मिल ते रामजी वाडी या १८.०० मी. रुंद रस्त्यांच्या रुंदीकरणाकरिता भूसंपादनाचा प्रकल्प	४५.४१६	१९.४६४	६४.८८

०३. संदर्भाधीन क्रमांक ०२ येथील शासन निर्णयानुसार नागपूर महानगरपालिकेच्या सदर प्रकल्पास खालील अटींच्या अधीन राहून मंजूरी देण्यात येत आहे:-

३.१ सदर भूसंपादनाचा प्रकल्प नागपूर महानगरपालिकेच्या क्षेत्रात असल्याचे आयुक्त, नागपूर महानगरपालिका यांनी प्रमाणित केलेले आहे.

३.२ नागरी क्षेत्रातील उड्डाणपूल, आरओबी यांच्या कामाच्या अनुषंगाने राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरणाची / केंद्र शासनाची वैधानिक जबाबदारी नसलेल्या जागा संपादित करुन देण्याची त्या-त्या स्थानिक स्वराज्य संस्था/ महानगरपालिका यांची प्राथमिक जबाबदारी आहे. त्यानुसार, प्रस्तावित जागा संपादित करण्याची जबाबदारी नागपूर महानगरपालिकेची असल्याचे आयुक्त, नागपूर महानगरपालिका यांनी प्रमाणित करावे.

३.३ संदर्भाकित शासन निर्णयातील तरतूदीनुसार अशा कामासाठी महानगरपालिकेने टीडीआर (TDS) देऊन सदर जागा भूसंपादित करणे व त्यासाठी आवश्यक तेथे विकास आराखडयात (Development Plan) बदल करण्याची देखिल कार्यवाही करणे आवश्यक आहे. या प्रमाणे कार्यवाही करुनही जागा संपादित करणे शक्य नसल्याचे संबंधित जिल्हाधिकारी, नागपूर यांनी प्रमाणित करणे आवश्यक राहील. यानुसार कार्यवाही करण्याच्या अधीन ही मान्यता देण्यात येत आहे.

३.४ सदर उड्डाणपूल, रस्ता रुंदीकरणाच्या केंद्र शासन पुरस्कृत प्रकल्पाची तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता होऊन केंद्र शासनाने प्रकल्पाचे काम सुरु केलेले असावे व तो प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी केंद्र शासनाने अर्थसंकल्पीय तरतूद केलेली असावी, या बाबीची आयुक्त, नागपूर महानगरपालिका यांनी खातरजमा करावी व तसे प्रमाणित करावे.

३.५ अशा प्रकल्पामध्ये केंद्र शासनाने केलेल्या वा केंद्र शासनामार्फत करण्यात येत असलेल्या मुळे गुंतवणकीच्या प्रमाणात (प्रकल्प किंमतीच्या) महानगरपालिकेमार्फत करावयाच्या भूसंपादनासाठी करावयाच्या अनुषंगिक गुंतववणूकीचे प्रमाण एकूण किंमतीच्या २५ टक्केपेक्षा जास्त असू नये, या अटीची पूर्तता होत असल्याची आयुक्त, नागपूर महानगरपालिका यांनी खातरजमा करावी व तसे प्रमाणित करावे.

३.६ असे भूसंपादन राज्य शासनाच्या भूसंपादनाच्या धोरणानुसार करण्यात यावे. या प्रस्तावानुसार भूसंपादनासाठी द्यावयाच्या मोबदल्याची परिगणना करताना ती राज्य शासनाच्या भूसंपादनाच्या धोरणामध्ये विहित केलेल्या दरानुसार करण्यात आल्याची खातरजमा, जिल्हाधिकारी, नागपूर यांनी करावी व तसे प्रमाणित करावे.

३.७ संदर्भाकित अ.क्र.२ येथील शासन निर्णयातील तरतूदीनुसार, सदर प्रयोजनार्थ निधी उपलब्ध करुन देण्यापूर्वी प्रकल्पांच्या भूसंपादनासाठी राज्याच्या भूसंपादन धोरणानुसार आवश्यक असलेल्या निधीबाबत पात्रापात्रतेबाबत आवश्यक छाननी ही संबंधित जिल्हयाचे जिल्हाधिकारी करतील, तसेच सदर प्रयोजनार्थ आवश्यक असलेल्या निधीबाबतची नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेची मागणी ही संबंधित जिल्हयाचे जिल्हाधिकारी प्रमाणित करतील, अशी अट आहे. यानुसार सदर प्रस्तावात अंतर्भूत रकमेची परिगणना व जिल्हाधिकारी, नागपूर यांनी प्रमाणित करावी व तसे प्रमाणपत्र सादर करावे. या प्रमाणीकरणानुसार या प्रकल्पाची किंमत परिच्छेद २ मध्ये नमूद किंमतीच्या मर्यादेत सुधारित करण्यात येईल.

३.८ सदर प्रयोजनार्थ जागा संपादित करण्याचा महानगरपालिकेचा ठराव होणे आवश्यक आहे. तसा ठराव करुन तो सादर करण्याची जबाबदारी आयुक्त, नागपूर महानगरपालिका यांची राहील.

३.९ सदर प्रयोजनार्थ वितरीत करण्यात येणारा निधी हा प्रामुख्याने तीन टप्प्यामध्ये वितरीत करण्यात येईल. प्रशासकीय मान्यता दिल्यानंतर महानगरपालिकेकडून निधी मागणी प्रस्ताव शासनास प्राप्त झाल्यानंतर राज्य शासनाकडून प्रथम टप्प्याचा निधी वितरीत करण्यात येईल. सदर निधी संबंधित भूधारकास उपलब्ध करुन देण्यात यावा.

३.१० सदर प्रथम हप्त्याचा निधी व वित्तीय आकृतीबंधानुसार त्या प्रमाणात नागपूर महानगरपालिकेच्या हिस्सा अशा एकत्रित निधीतून नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने संबंधित

भूधारकास उपलब्ध करुन देऊन त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतर तसेच सदर जागा नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या ताब्यात आल्याबाबतचा तपशिल शासनास उपलब्ध करुन दिल्यानंतर त्यापुढील हप्त्याचा निधी संबंधित नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेस उपलब्ध करुन देण्यात येईल.

३.११ वरीलप्रमाणे निधीचे नियोजन करुन आवश्यक असलेली जागा विहित कालावधीमध्ये ताब्यात घेऊन प्रकल्पाचे काम सदर बाबीमुळे रेंगाळणार नाही, याची सर्वस्वी जबाबदारी ही जिल्हाधिकारी, नागपूर व आयुक्त, नागपूर महानगरपालिका यांची राहिल.

३.१२ महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियानामधून भूसंपादनासाठी निधी देण्याबाबतची ही तरतूद फक्त एक वेळ निधी देण्यापूरती (One Time Settlement) मर्यादित असेल व त्यानंतर न्यायालयाच्या किंवा इतर कोणत्याही आदेशमुळे किंवा कोणत्याही कारणमुळे अशा जमिनीच्या मोबदल्यात वाढ करण्याचे आदेश झाल्यास त्याची भरपाई या योजनेतून करण्यात येणार नाही. ती जबाबदारी नागपूर महानगरपालिकेची राहील. असा खर्च नागपूर महानगरपालिकेने स्वनिधीतून करावा व तसे त्यांनी प्रमाणित करावे.

३.१३ याशिवाय संदर्भातील संदर्भाकित शासन निर्णय दिनांक ०४ मे, २०१८ मध्ये विहित इतर अटी व शर्ती व त्या अनुषंगाने होणारी सुधारणा या प्रकल्पाच्या अनुषंगाने नागपूर महानगरपालिकेवर बंधनकारक राहतील.

४. **सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियानातील सुधारणांची पूर्तता** :- महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियानाच्या संदर्भाधीन क्र.१ च्या शासन निर्णयानुसार नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना खली दर्शविलेल्या बंधनकारक सुधारणा (रिफॉर्म) पूर्ण करणे आवश्यक राहील.

४.१ प्रकल्प मंजुरीच्या पहिल्या वर्षात नगरपरिषदेने त्यांच्या कामकाजाचे पूर्ण संगणकीकरण करणे अनिवार्य राहील. यात प्रामुख्याने ई-गव्हर्नन्स, लेखा, जन्म-मृत्यृ नोंद सुधारणा याची १०० टक्के अंमलबजावणी करणे बंधनकारक राहील.

४.२ उचित उपभोक्ता कर लागू करुन किमान ८० टक्के वसूली करणे.

४.३ नागरी क्षेत्रातील गरिबांसाठी अर्थसंकल्पात विवक्षित निधीची तरतूद करणे.

४.४ संबंधित स्थानिक नागरी स्वराज्य संस्थेने, व्दिलेखा नोंद पध्दती सहा महिन्यात पूर्ण करणे आवश्यक राहिल.

४.५ संबंधित नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने त्यांच्या क्षेत्रातील मालमत्ता कराचे पुर्नमुल्यांकन झाले नसल्यास, प्रकल्प मंजुरीपासून पुढील एक वर्षाच्या कालावधीत ते पूर्ण करणे बंधनकारक राहील.

४.६ संबंधित नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने “घनकचरा व्यवस्थान नियम २०१६” च्या तरतूदीनुसार त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील घनकचरा व्यवस्थापन उचित रित्या करणे बंधनकारक राहील. संबंधित नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील मालमत्ता करावी व पाणीपट्टीची वसुली पहिल्या वर्षी किमान ८० % करणे बंधनकाकर राहील. त्यापुढील वर्षात सदरहू वसूली उर्वरित ९० % या प्रमाणात करणे आवश्यक राहील.

४.७ नागपूर शहरातील कचऱ्याचे १०० % Door to Door संकलन करुन वर्गीकरण डिसेंबर, २०२३ पर्यंत पूर्ण करण्यात यावे.

५. निधी वितरणाची कार्यपध्दती :-

५.१ महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियानामधील प्रकल्पांसाठी प्रशासकीय मान्यता दिल्यानंतर संबंधित नागरी स्वराज्य संस्थेने प्रकल्पाचा आर्थिक आराखडा (Financial Closure Report) नगर विकास विभागास सादर करावा. त्यानंतर सदर प्रकल्पासाठी पहिल्या हप्त्याचा निधी वितरीत करण्यात येईल.

५.२ महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियान अंतर्गत मंजुर प्रकल्पास परिल्या हप्त्याचा निधी वितरीत केल्यानंतर तो तसेच, नागपूर महानगरपालिकेचा समप्रमाणातील हिस्सा शासनाच्या प्रचलित धोरणानुसार विहित केलेल्या बँकांमध्ये, स्वतंत्र खाते उघडून ठेवणे अनिवार्य राहील. नागपूर महानरगपालिकेचा स्वहिस्सा महानगरपालिकेने १४ व १५ व्या वित्त आयोगाच्या, वस्तू व सेवा कराच्या अनुदानातून किंवा स्वनिधी तून उभारावा.

५.३ राज्य शासनाने वितरीत केलेल्या पहिल्या हप्त्याच्या अनुदानाच्या व महानगरपालिकेचा समप्रमाणातील स्वहिश्श्याचा निधी यांच्या एकूण रकमेच्या ७० टक्के खर्चाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र, संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्यामार्फत शासनास सादर केल्यानंतर राज्य शासनाचा दुसरा हप्ता वितरीत केला जाईल.

५.४ नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी दुसऱ्या हप्त्याची मागणी करण्याचा प्रस्ताव संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी प्रस्तावांची छानन्नी करुन उचित अभिप्रायांसह शासनास प्रस्ताव सादर करावा.

६. निधी न वळविणे :- महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियानामधील मंजूर प्रकल्पांसाठी राज्य शासनाने मंजूर केलेला निधी फक्त त्याच प्रकल्पासाठी वापरता येईल व तो अन्य कोणत्याही कामासाठी वळवता किंवा वापरता येणार नाही. अशाप्रकारे वापरता येईल व तो अन्य कोणत्याही स्वरुपी किंवा तात्पुरत्या स्वरुपात अन्यत्र वळविणे ही गंभीर स्वरुपाची अर्थिक अनियमितता मानली जाईल, त्यासाठी संबधित स्थानिक स्वराज्य संस्था / संबंधित अधिकारी कारवाईस पात्र ठरतील.

७. प्रकल्पांचे त्रयस्थ लेखापरिक्षण : - महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाभियानांतर्गतम मंजूर प्रकल्पांचे, अंमलबजावणीच्या विविध टप्प्यावर संचालय स्थानिक निधी लेखा यांच्याकडून त्रयस्थ लेखपरिक्षण (थर्ड पार्टी ऑडीट) करुन घेणे नागपूर महानगरपालिकेवर बंधनकारक राहिल.

८. इतर बंधनकारक अटी व शर्ती :- राज्य शासनामार्फत नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेसाठी प्रकल्प् मंजूर झाल्यानंतर, मुळ प्रकल्प्र किंमतीमध्ये कोणत्याही कारणास्तव वाढ झाल्यास त्याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधित नागपूर महानगरपालिकेची राहील. राज्य शासनामार्फत त्या करिता कोणतेही वाढीव अनुदान उपलब्ध केले जाणार नाही.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२३०२१६१३३७४१५७२५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

SHRIKANT C ANDGE

Digitally signed by SHRIKANT C ANDGE
DN: cn=SHRIKANT C ANDGE, o=Mantralaya, ou=URBAN DEVELOPMENT DEPARTMENT, email=shrikant.andge@nic.in, c=US
Date: 2023.02.16 17:00:47 +05'30'

(श्रीकांत आंडगे)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. मुख्यमंत्री, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा. उप मुख्यमंत्री, मंत्रालय, मुंबई.
३. अप्पर मुख्य सचिव, वित्त विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
४. अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
५. अपर मुख्य सचिव, पाणी पुरवठा विभाग यांचे स्वीय सहायक, गो. ते. रुग्णालय, मुंबई.
६. प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग (२) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
७. व्यवस्थापकीय संचालक, एम.यु.आय.डी.सी.एल, मुंबई.
८. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई.
९. आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई.
१०. विभागीय आयुक्त, नागपूर.
११. जिल्हाधिकारी, नागपूर.
१२. जिल्हा प्रशासन अधिकारी, नागपूर.
१३. आयुक्त, नागपूर महानगरपालिका, नागपूर.
१४. निवडनस्ती, नवि-३३.